

بررسی اهداف ازدواج افراد متاهل راضی و ناراضی

(یک مطالعه‌ی کیفی)^۱

علی دلاور^۲، مریم غلامزاده جفره^۳، کیومرث فرح بخش^۴

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۹/۶ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۲/۲۰

هدف: این پژوهش با هدف بررسی اهداف ازدواج در افراد متاهل راضی و ناراضی انجام شد. **روش:** این پژوهش از نوع کیفی با روش پدیدارشناسی بود. جامعه پژوهش در این مطالعه را کلیه افراد متاهل مراجعه کننده به مرکز مشاوره آموزش و پرورش شهر اهواز که حداقل سه سال از زندگی آنها گذشته، دارای یک فرزند بوده و در زمان پژوهش در شهر اهواز زندگی می‌کردند، تشکیل می‌دادند. با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۲۴ نفر از بین مراجعان با و بدون شکایت از مشکلات زندگی زناشویی که در پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ نمره‌ای بالاتر از ۷۰ و پایین‌تر از ۳۰ را کسب نموده بودند، انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق و برای تجزیه و تحلیل کیفی آنها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها سه مضمون اصلی اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خود، اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خدا و اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با دیگران به دست آمد. کدهای بدست آمده از مضامین فرعی شامل آرامش و امنیت روانی، کسب لذت، حمایت عاطفی، تحقق خود، رشد و بالندگی، الزام به تعهد اخلاقی و بی‌هدفی، همکاری در جهت ساختن معنای مشترک برای زندگی، حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت‌پذیری، رضای خدا، الزام در مقابل تعهد مذهبی و باقیات و صالحات بودند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که شباهت اهداف ازدواج در هر دو گروه افراد متاهل راضی و ناراضی

۱. مقاله مستخرج از رساله دکتری است.

۲. استاد دانشگاه علامه طباطبائی، (نویسنده مسئول). delavarali@yahoo.com

۳. دانشجوی دکتری مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی، gholamzadeh.m723@gmail.com

۴. دانشیار گروه مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی، kiumars@yahoo.com

مربوط به هدفهای اولیه ازدواج بود. دو هدف الزام به تعهد اخلاقی در افراد متأهل ناراضی و هدف انس و عاطفه در افراد متأهل راضی در دو گروه تفاوت داشت. نتیجه گیری: با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که آشنایی جوانان با هدف‌های ازدواج و چگونگی تأثیر این اهداف بر رضایت زناشویی می‌تواند نقش مهمی در موفقیت ازدواج جوانان داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: رضایت زناشویی، ناراضی زناشویی، هدف از ازدواج

مقدمه

زندگی در هویت خود هدفمند است، اینکه ما هم به عنوان یک فرد توانسته‌ایم هدف زندگی را به روشنی بشناسیم و زندگی خود را هدفمند سازیم، فرآیندی است که باید خودمان در آن حضور فعال داشته باشیم و راهبرد مشخصی برای خود ترسیم کنیم. هدفمندسازی از آن جهت ضرورت می‌یابد که باعث آرامش و نظم زندگی و سامان‌دهی افکار و رفتار انسان می‌شود. بسیاری از سردرگمی‌ها و افسردگی‌ها در افراد در اثر این است که هدف روشنی برای زندگی نمی‌شناسند و خط سیر زندگی خود را نمی‌توانند توجیه کنند. پوچ‌گرایی و نهیلیسم در اثر همین موضوع؛ یعنی پیچیده و مبهم تعریف شدن هدف زندگی به وجود آمده است. هنگامی که انسان به پوچی برسد و یا برای حیات خود تفسیر و توجیه رضایت بخشی نداشته باشد، حتی ممکن است ناامید شود و دست به خودکشی بزند. بنابراین شناخت هدف زندگی برای هدفمند ساختن زندگی خود و کسب آرامش و رسیدن به شادزیستی کاملاً لازم و ضروری است. به اعتقاد آرچیل نمرات هدف زندگی به طور قوی با نمرات شادی همبستگی دارد (آرگایل^۱)، ترجمه گوهری انارکی، (۱۳۸۵). در اسلام، پرستش خدا به عنوان هدف در نظر گرفته می‌شود. علاوه بر این، با توجه به مبانی اسلام ما دو زندگی داریم، یکی در این دنیا و دیگری در آخرت است. زندگی ما در جهان حاضر، به مراتب کم‌اهمیت‌تر از زندگی ابدی ما در دنیای پس از مرگ می‌باشد. اگر درگیری میان خوشبختی در این جهان و آن جهان وجود دارد، زندگی

1. Argyle, M.

پس از مرگ باید توسط یک مسلمان انتخاب شود (متیلا^۱، ۲۰۱۱). خدا در قرآن کریم می فرماید: ما آسمان‌ها و زمین و آنچه را در میان این دو است بی هدف برای سرگرمی نیافریدیم (روم، آیه ۸). به طور کلی می توان گفت که نظام هستی هدفمند است و هر موجودی براساس برنامه و نظم خاص قدم در این جهان هستی نهاده و انسان که اشرف مخلوقات است از این قاعده مستثنی نیست (جوادی آملی، ۱۳۸۸). پس به طور کلی می توان گفت نظام هستی پوچ و بی هدف نیست و هر موجودی براساس هدف خاص آفریده شده است حتی موجودات ریز و میکروسکوپی در روی زمین و کف اقیانوس‌ها هم برنامه و هدف خاصی را دنبال می کنند و انسان برای رسیدن به هدف والا آفریده شده است (مصباح یزدی، ۱۳۹۱).

تعیین هدف در ذات و طبیعت ماست بدون هدف نمی توان زندگی کرد و یا به زندگی امیدوار شد. انسان‌های هدفمند همواره با امید و اطمینان نسبت به آینده، زندگی خویش را سپری می کنند و گاه در سخت ترین زمان‌ها و مکان‌ها همانند ایام زندان و یا اسارت با روحی سرشار از امید و عشق، لحظه‌ای از آرمان‌های خود دست برنداشته، راست قامت و استوار با وجود تمامی سنگلاخ‌های پیش رو حرکت می کنند. به اعتقاد آرجیل نمرات هدف زندگی به طور قوی با نمرات شادی همبستگی دارد. هدفمندی زندگی به وسیله تعهد به اهداف واقع بینانه ایجاد می گردد و برای آنها منابعی وجود دارد. مذهب یک منبع هدفمندی است. اما مذهب تنها منبع هدفمندی در زندگی نیست. برای مثال کار و شغل، پول درآوردن، مراقبت از خانواده، گروه‌های سیاسی، کار داوطلبانه و فعالیت‌های تفریحی از منابع دیگر هدفمندی زندگی است. (آرگیل، ترجمه گوهری انارکی، ۱۳۸۵).

انسان‌ها به دلایل متفاوتی ازدواج می کنند. عشق، امنیت اقتصادی، محافظت، امنیت عاطفی، احساس آرامش، فرار از تنهایی و تمایلات جنسی تعدادی از عواملی هستند که باعث گرایش به ازدواج می شوند (جانیتوز^۲، ۲۰۰۴). علاوه بر این ازدواج هم

1. Mattila, J.
2. Janetius, T.

برای مرد و هم برای زن، سلامتی را در ابعاد مختلف آن به ارمغان می‌آورد، از جمله می‌توان به سلامت هیجانی (یعنی افسردگی کمتر)، احساس بهزیستی روان‌شناختی بیشتر (یعنی داشتن عزت نفس)، سلامت جسمی، عمر طولانی و احساس خوشبختی اشاره کرد (گلا دینگ^۱، ۲۰۱۱، ترجمه تاجیک اسمعیلی و رسولی، ۱۳۹۲).

ازدواج یک نهاد چالش برانگیز است. علی‌رغم یک آغاز خوب، بسیاری از زوجین با نارضایتی به زندگی مشترک خود پایان می‌دهند (دانش‌پور^۲ و همکاران، ۲۰۱۱). در مطالعه‌ای که دانش‌پور و همکاران (۲۰۱۱) در ایران انجام دادند گزارش شد که ۱۵٪ از طلاق‌ها در سال اول زندگی اتفاق می‌افتد. در حالی که ۵۳٪ از موارد طلاق در ۵ سال اول زندگی زوجین صورت می‌گیرد. امروزه بسیاری از زوجین علی‌رغم آمار بالای طلاق تصمیم به ازدواج می‌گیرند. همچنین زوجین زیادی وجود دارند که در رابطه‌ی زوجی‌شان احساس شادی و رضایت می‌کنند. بنظر می‌رسد که موفقیت در ازدواج از مرحله آغازین ازدواج شروع می‌شود یعنی همان زمان که افراد هدف از ازدواج خود را مشخص می‌کنند و وقتی که تصمیم می‌گیرند که شخصی را به عنوان همسر قانونی خود انتخاب کرده و رابطه قانونی خود را با آن شخص شروع کنند (ماناپ^۳ و همکاران، ۲۰۱۳).

هدف ازدواج در طول زمان تغییر یافته است (کمپبل و رایت، ۲۰۱۰). در اواسط دهه‌ی ۱۸۰۰، هدف ازدواج به دلایل سیاسی و اجتماعی بود. بعد از انقلاب صنعتی، هدف ازدواج به سمت عشق و تامین نیازهای شخصی تغییر جهت یافت، گرچه انگیزه‌ی عشق بسیار حساس و شکننده بود و باعث ایجاد روابط بی‌ثبات گردید. زیرا وقتی عشق ناپدید می‌شود، ازدواج به سمت خیانت یا طلاق سوق می‌یابد.

مطابق نظر واردل^۴ (۲۰۱۱) حفظ نسل یکی از اهداف ازدواج می‌باشد. یک تحقیق انجام شده به وسیله مرکز اکسفورد که سیاست‌ها و قوانین خانواده را برنامه‌ریزی می‌کند

1. Gladding, S.
2. Daneshpour, M.
3. Manap, J.
4. Wardle, L. D.

به میزان قابل توجه بر کاهش میزان اولین ازدواج در ووال و انگلیس از ۸۲ درصد در سال ۱۹۷۱ تا ۲۵/۵ تا سال ۲۰۰۱ به بعد تمرکز دارد. در گزارشی از این سازمان اهداف ازدواج منطبق بر باورهای مذهبی، قرارداد فرهنگی یا اجتماعی، ارائه‌ی چهارچوب بین زوج و اهداف عملی می‌باشد.

ماناپ و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان هدف از ازدواج، هدف از ازدواج را در میان جوانان مالزیایی بررسی کردند. در نهایت سه زمینه اصلی برای هدف از ازدواج آنها مشخص شد که عبارتند از: انگیزه‌های مذهبی، انگیزه‌های زیست شناختی و انگیزه‌های اجتماعی-روانی. در این پژوهش انگیزه‌های مذهبی به عنوان انگیزه‌های اصلی ازدواج شناخته شد. این هدف به زمانی که ازدواج یک ارتباط قانونی را که طبق دستورات مذهبی عمل می‌کند اشاره دارد. دومین دسته از اهداف ازدواج، تامین نیاز انسانی برای جفت بودن و داشتن یک خانواده و داشتن فرزند برای ادامه نسل (بجا گذاشتن میراث) جزء انگیزه‌های فیزیولوژیکی ازدواج شناخته شد و در نهایت عشق دو طرفه، رابطه‌ی دوستانه و شادکامی انگیزه‌های روانی-اجتماعی ازدواج می‌باشند.

اکلار^۱ (۲۰۰۷). در مقاله‌ی با عنوان چرا مردم ازدواج می‌کنند، به بحث در مورد دلایل ازدواج پرداخت و اینکه این یک دلیل خاص نیست و برای مردم مختلف بسته به فرهنگ و زمینه‌ی تاریخی متفاوت است و اینکه هدف از ازدواج چگونه می‌تواند در شکل ازدواج مؤثر باشد و آن را از همخانگی صرف به ازدواج قانونی تغییر دهد.

واردل (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان تابعیت، هدف و تعریف ازدواج، بیان می‌کند که چگونه قانون و دادگاه‌ها با تعیین قوانین نامناسب خانواده و ازدواج می‌توانند به آینده ازدواج آسیب برسانند.

بطور کلی هدف از ازدواج تحت تأثیر عقاید شخصی افراد، فرهنگ زندگی و انتظار از زندگی فرد قرار می‌گیرد.

1. Eekelaar, J.

گرچه بسیاری از افراد ازدواج را به تأخیر می‌اندازند و بسیاری دیگر نیز تصمیم می‌گیرند هرگز ازدواج نکنند، اما واقعیت آن است که اکثر افراد برای ازدواج و تشکیل نهاد خانواده ارزش قابل توجهی قائل هستند. در یک سرشماری پژوهشی که بر روی افراد بزرگسال صورت گرفت، ۹۳٪ از تمام افراد برخوردار از یک زندگی مشترک همراه با رضایتمندی را به عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف در زندگی نام بردند (وایت و لهرر^۱، ۲۰۰۳؛ ویت، لوو و لووین^۲، ۲۰۰۹). همچنین ۹۴٪ از دانشجویان سال اول دانشگاه که مورد مصاحبه قرار گرفته بودند، گفتند که امیدوارند ازدواج کنند و البته دیدی منفی نسبت به طلاق داشتند.

متأهل بودن برای مردان از حیث شغل و درآمد مالی نیز مفید است (وایت و لهرر، ۲۰۰۳؛ وایت، لوو و لووین، ۲۰۰۹). این پژوهشگران استدلال می‌کنند که ازدواج و برخورداری از رابطه زناشویی به اندازه برخورداری از تحصیلات دانشگاهی در پیش‌بینی میزان موفقیت مردان با اهمیت است.

به طور خلاصه، به نظر می‌رسد ازدواج و رابطه زناشویی پس از آن مزیت‌های چندگانه‌ای برای هر دو طرف دارد. افرادی که با یکدیگر ازدواج کرده‌اند، سالم‌تر و شادتر هستند و از لحاظ عاطفی احساس بهتری دارند. آنها همچنین از رابطه جنسی بیشتر و با کیفیت بهتر برخوردار هستند. افرادی که با یکدیگر ازدواج کرده‌اند نیز در شغل خود موفق تر هستند، درآمد بیشتری دارند و از نظر سلامت در وضعیت بهتری قرار دارند. زنانی که ازدواج کرده‌اند، مورد سوءاستفاده کمتری در محیط منزل قرار می‌گیرند. کودکانی که توسط والدین رسماً ازدواج کرده پرورش می‌یابند، به طور معمول از لحاظ عاطفی وضعیت پایدارتر دارند و از نظر تحصیلی موفق‌تر هستند. بنابراین، به دلایل متفاوت افرادی که با یکدیگر ازدواج کرده‌اند قطعاً پیامدهای مثبت بیشتری را در مقایسه با افراد مجرد و زوج‌هایی که با یکدیگر همخانگی دارند، به دست می‌آورند. از آنجا که ازدواج

1. Lehrer, E. L. & Lehrer, L.

2. Lewin. A.

نقطه‌ی آغازین چرخه‌ی زندگی خانوادگی است و هدف ازدواج بر کل زندگی زناشویی تأثیرگذار می‌باشد. این پژوهش در نظر دارد که اهداف ازدواج را در افراد متاهل که از زندگی زناشویی خود راضی هستند و افراد متاهلی که از زندگی زناشویی خود ناراضی هستند بررسی کند. سوال اصلی از افراد شرکت‌کننده در این پژوهش این بود اهداف ازدواج از نظر شما چیست؟

روش پژوهش

این پژوهش، از نوع مطالعات کیفی است و برای اجرای آن، از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. در این روش، به جای استفاده از داده‌ها جهت آزمون فرضیه‌های برخاسته از ادبیات پژوهش، که در تحقیقات کمی انجام می‌گیرد، از گزارش‌های کلامی افراد در مورد تجارب‌شان استفاده می‌شود. هدف نهایی، فراهم کردن مجموعه‌ای از مفاهیم نظری است که به بهترین شکل داده‌ها را توصیف کنند (رضاپور، ۱۳۹۲).

جامعه و نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی، که هدف آن تحلیل عمیق موضوع مورد بررسی است، به اندازه تحقیقات کمی اهمیت ندارد. (هومن، ۱۳۸۴). باس^۱ (۱۹۸۰) عنوان می‌کند یک شیوه مناسب برای ایجاد سازه‌های نظری بامعنا، با مطالعه بر روی افرادی حاصل می‌شود که در متغیرهای مورد نظر سرآمد یا الگو باشند. هدف این پژوهش، تمرکز بر افراد متاهلی بود که در رضایت و عدم رضایت زناشویی الگو باشند، تا بتوانیم داده‌های غنی‌تری به دست آوریم. جامعه‌ی پژوهش همه‌ی افراد متاهلی بودند که به مرکز مشاوره آموزش و پرورش شهراواز مراجعه داشتند. با استفاده از شیوه نمونه‌گیری هدفمند، افراد متاهل دارای رضایت زناشویی بالا و پایین (براساس اظهارات خودشان و نیز نمره آنها در آزمون انریچ، نمره بالاتر از نمره ۷۰ و پایین‌تر از ۳۰) برای شرکت در این پژوهش انتخاب شدند نمونه‌گیری از مهر تا دی ماه سال ۹۴ در شهراواز انجام

1. Boss, P.

شد. نحوه دستیابی به افراد مورد مطالعه دعوت حضوری از مراجعان مرکز مشاوره آموزش و پرورش شهراهواز بود گروه افراد ناراضی از بین مراجعان با شکایت مشکلات زندگی زناشویی و گروه راضی از بین افراد متاهلی که به دلیلی به غیر از شکایت در مورد مشکلات زندگی زناشویی (برای مثال جهت مشاوره کودک یا مشاوره تحصیلی و برنامه ریزی درسی برای فرزندان) مراجعه داشتند، سه سال از ازدواجشان گذشته بود و دارای فرزند بودند، انتخاب شدند.

تعداد نمونه از ابتدای کار مشخص نبود. مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که مصاحبه‌ها به حالت اشباع نظری برسند. حالت اشباع، به وضعیتی گفته می‌شود که پاسخی که شرکت‌کنندگان جدید به سؤالات مصاحبه می‌دهند، مشابه همان پاسخ‌هایی باشد که شرکت‌کنندگان قبلی به سؤالات مصاحبه داده‌اند. این پژوهش، با استفاده از مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته با ۲۴ شرکت‌کننده در دو گروه راضی و ناراضی به اشباع نظری رسید و متوقف شد.

ابزار پژوهش

الف- مصاحبه

مصاحبه با یک سؤال اصلی شروع شد. اهداف شما از ازدواج چیست؟ از طریق مصاحبه با افراد متاهل با رضایت زناشویی بسیار بالا و بسیار پایین، از موردی به مورد دیگر پیش رفت. مصاحبه با یک سوال وسیع و کلی در مورد اهداف ازدواج شروع و سپس سوال‌های اکتشافی برای تشویق شرکت‌کنندگان و دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر پرسیده شد. برحسب نیاز، کار با سؤالات بیشتری دنبال می‌شد. مدت زمان هر مصاحبه از ۴۰ تا ۹۰ دقیقه به طول می‌انجامید. در حقیقت گردآوری داده‌ها به طریق خط شکسته (زیگزاک) صورت پذیرفت. به این ترتیب که محقق ابتدا به گردآوری داده‌ها از طریق چند مصاحبه اولیه پرداخته و سپس این داده‌ها را تحلیل کرده تا اولین مقوله‌ها شناسایی گردد. این فرآیند برای گردآوری و تحلیل داده‌ها به صورت رفت و برگشت ادامه

یافت در نهایت پس از انجام مصاحبه با ۲۴ نفر اطلاعات جدید همان تکرار اطلاعات قبلی بوده و اشباع نظری صورت گرفت.

ب- پرسشنامه رضایت زناشویی

فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی برای اولین بار توسط سلمانیان (۱۳۷۳) تهیه و به فارسی برگردانده شده است که دارای ۴۷ سؤال می‌باشد. آزمودنی پاسخ خود را روی مقیاس ۵ درجه‌ای از (نوع لیکرت) مشخص می‌کند. به هر گزینه از ۱ تا ۵ امتیاز داده می‌شود. ضریب همبستگی پرسشنامه اینریچ با مقیاس‌های رضایت خانوادگی از ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ محاسبه شد که نشان‌دهنده روایی سازه آن است. (ثنایی، علاقه بند، فلاحتی و هومن، ۱۳۸۴).

سلمانیان (۱۳۷۳) روایی همزمان پرسشنامه ۴۷ سؤالی رضایت زناشویی را با فرم اصلی آن ۰/۹۵ و پایایی آن را از طریق الفای کرونباخ ۰/۶۵ محاسبه کرد. معتمدین (۱۳۸۳)، برای بررسی روایی سازه پرسشنامه اینریچ از پرسشنامه سازگاری زناشویی استفاده کرد و ضریب همبستگی ۰/۶۵ و ضریب همسانی درونی آن را ۰/۵۷ به دست آورد.

از میان روش‌های تجزیه و تحلیل کیفی از روش تحلیل مضمون و برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

نتایج جدول یک اطلاعات جمعیت‌شناختی در گروه نمونه مورد بررسی را نشان می‌دهد. تعداد ۱۵ نفر از مصاحبه‌شوندگان زن و ۹ نفر مرد بوده‌اند، ده نفر دارای مدارک تحصیلی دیپلم و فوق دیپلم ۸ نفر دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۲ نفر کارشناسی ارشد و ۳ نفر دکتری تخصصی بوده‌اند. ۱۰ نفر در دامنه سنی ۲۵ تا ۳۵، ۷ نفر بین ۳۶ تا

۴۵ سال و ۷ نفر نیز دارای سن ۴۶ و بالاتر بوده‌اند. ده نفر تک فرزند بوده و مابقی دارای دو تا سه فرزند بوده‌اند.

برای پاسخگویی به سوال پژوهش ابتدا کدگذاری اهداف ازدواج در دو گروه افراد متاهل رضایتمند و نارضایتمند زناشویی انجام شد که نتایج آن در جدول شماره یک نمایش داده شده است و سپس کدهای اهداف ازدواج در گروه‌های مورد بررسی در جدول شماره ۳ نمایش داده شده است.

نتایج حاصل از جدول سه نشان می‌دهد در مؤلفه ارتباط با خود، اهداف ازدواج در دو گروه در کسب آرامش و امنیت روانی، لذت، تحقق خود و رشد و بالندگی شباهت داشته و تفاوت در انتظار حمایت عاطفی و پیشگیری از مشکلات اخلاقی است که هدف اول در افراد متاهل راضی و دومی در گروه ناراضی‌ها گزارش شده است. همچنین در افراد متاهل ناراضی دو مورد بی‌هدفی در اهداف ازدواج نیز گزارش شده است.

در مؤلفه ارتباط با دیگران حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت‌پذیری در دو گروه راضی و ناراضی مشابهت داشته است در حالی که در گروه راضی بیشترین اهداف در این مؤلفه همکاری در جهت پیدا کردن معنای مشترک برای زندگی ذکر شده است.

در مؤلفه ارتباط با خدا در هر دو گروه نمونه مورد بررسی هدفمندی کارکردهای ازدواج کسب رضای خدا، الزام به تعهد مذهبی و انجام دستورات دینی و سعی در برجا گذاشتن باقیات و صالحات در دنیا به منظور دستگیری در آخرت ذکر شده است.

جدول ۱. خصوصیات جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان

گروه	جنسیت		تحصیلات				سن			تعداد فرزندان	
	♂	♀	دیپلم و فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	۲۵-۳۵	۳۶-۴۵	۴۶ به بالا	تک فرزند	۲+
راضی	۶	۶	۶	۴	-	۱	۷	۳	۲	۷	۵
ناراضی	۹	۳	۴	۴	۲	۲	۳	۴	۵	۳	۹

جدول ۲. مضمون‌های فرعی مهم در اهداف ازدواج گروه ناراضی نمونه مورد بررسی

گروه	محتوا و عبارات مهم	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
ناراضی	هدف اصلی من رسیدن به آرامش بود کسب آرامشی که ندارم و به زندگی خوب و سالم خوشبختی یعنی امنیت روانی و آرامش	آرامش و امنیت روانی	اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خود
ناراضی	شروع کنیم به لذت بردن برای موفقیت‌هایی هر چند کوچک	کسب لذت	
ناراضی	در زندگی هویت پیدا کنم، استقلال داشته باشم می‌خواستم آزادانه تصمیم بگیرم کسی مرا مجبور به کاری نکنه، استقلال و اقتدار، شان اجتماعی و خانواده مستقل داشته باشم. هدفم برای همه چیز داشتن احساس خوشبختی است و اگر این تامین شود به خیلی چیزهای دیگه می‌رسم	تحقق خود	
ناراضی	زندگی را یک تلاش برای اصلاح خودم می‌بینم بقیه راه تنها نیاشم با کسی پیشرفت کنم	رشد و بالندگی	
ناراضی	اینکه آدم راز مشکلات اخلاقی باز می‌داره، خیلی از دوستای من ازدواج نکردن و الان کلی تو این زمینه مشکل دارن.	الزام به تعهد اخلاقی	
ناراضی	نظرم این بود دختری بگیرم که با برای زندگی بجنگیم. در طبیعت هم برای کل موجودات همینطوره، تو آفتاب و سرما تلاش می‌کنن به لونه می‌سازن حتی توبلدترین شرایط به جوجه میارن و... ما هم مثل همین قانون. چیز خاص دیگه‌ای به ذهنم نمی‌رسه. واقعا ازدواج برایم کارکردی نداشته که هدفی به دنبالش باشه.	بی‌هدفی	هدفمندی کارکرد های ازدواج برخواسته از ارتباط با دیگران
ناراضی	وجود یه همدم نزدیک تر از پدر و مادرت که امنیت روانی برات بیاورد و اینکه باعث میشه دیگران به من معترض نشوند.	حمایت و مراقبت در روابط بین فردی	

مضمون های اصلی	مضمون های فرعی	محتوا و عبارات مهم	گروه
اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط بادیگران	مسئولیت پذیری	نسبت به ستایش دخترم احساس مسئولیت دارم، نسبت به والدینم هم احساس می‌کنم اینطوری راضیند. اینکه احساس می‌کنم پدر و مادرم از من راضیند کلی انرژی مثبت می‌گیرم. احساس می‌کنم وظیفه ام تربیت یه نسل برای اجتماع است که مفید باشند تجربیاتم را به آنها منتقل کنم، والدینم هم نگران آینده من نیستند که اگه تنها باشم چی می‌شه تامین یه آینده خوب برای بچه‌ها و رساندن آنها به آرزوهایشون بچه‌های صالحی که جامعه نیاز داره تربیت کنم و خوشبختی آنها را ببینم.	ناراضی
اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط باخدا	رضای خدا	اگر خودم هم نمی‌تونم از زندگی لذت ببرم وقتی همسرم را به لذت برسونم اون رضای خداست آنچه که اون مقدر کرده مهمه. این اعتقادات مذهبی خیلی به ما کمک می‌کنه من از این خوشحالم که امروز و فردا یکی نباشه اگرهم تا الان تحمل کردم و مقاومت کردم اول ذکر نام خداست وقتی صبح بیدار می‌شوم. اگرهم شاکی بودم به خدا گفتم به کسی گله نکردم	ناراضی
	الزام در مقابل تعهد مذهبی	ازدواج یه وظیفه است که مذهب از من خواسته. از نظر مذهبی، نیم دین من کامل میشه. قاعده رسول خداست	ناراضی
	باقیات و صالحات در زندگی	بچه‌ای تربیت کنم که منبع خیر باشه	ناراضی

جدول ۳. مضمون‌های فرعی مهم در اهداف ازدواج گروه راضی نمونه مورد بررسی

گروه	محتوا و عبارات مهم	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
راضی	احساس آرامش و شادی، آرامش را پیش این خانم پیدا کردم طرف مقابل آدم را آرام کنه، لذت بردن از امنیت و آرامش روانی هدف من آرامش بود، آدم ازدواج می‌کنه که به آرامش برسه یک زندگی آرام دارم و خوشحالم وقتی خودت آرام شدی از زندگیت راضی و خوشحالی، آدم مگه آدم از زندگی چی می‌خواد جز خوشحالی از خوشبختی بچه‌ها	آرامش و امنیت روانی	
راضی	لذت برایم مهم بود، لذت پیش نیاز زندگی است برنامه‌ریزی کنم برای سفرهای خارجی، ماشین و فرش را عوض کنم، بچه‌ها کلاس موسیقی برن در کل لذت ببرم.	کسب لذت	اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خود
راضی	کسی که تو رو حمایت کنه از لحاظ روانی و جسمی - کسی را داری که حمایت می‌کنه، به فکرته، منتظرت است، ۷ سال بچه دار نشدم و همسرم خیلی از من حمایت کرد مخصوصا جلوی فامیلش	حمایت عاطفی	
راضی	از تنهایی خوشم نمی‌اومد، سبک تربیتی خانواده ام به گو نهای بود که محیط خانه را امن نمی‌کرد و به نیازهای من توجهی نمی‌شد استقلال داشته باشم، ایده‌هایی که تو ذهنم دارم را انجام بدم. داشتن احساس مالکیت و داشتن استقلال خانوادگی برایم خیلی مهم بود	تحقق خود	
راضی	آدم بلند پروازی نیستم ولی پیشرفت را دوست دارم	رشد و بالندگی	

گروه	محتوا و عبارات مهم	مضمون های فرعی	مضمون های اصلی
راضی	وقتی با همسرت هستی می تونیید با همدیگه هدف بیچینید. دیگه تنها نیستی و می تونی تمرکز در اهداف مهم زندگی داشته باشی. حفظ سلامت روانی و رضایت هر دو نفر تا آخر زندگی همکاری خیلی کمک کننده است در رسیدن به اهداف مشترک آدم یه همراه ثابت داره که می تونه باهاش تبادل افکار داشته باشه داشتن یه محرم راز که بهش اعتمادکنم و با هم همفکری داشته باشیم برای زندگی	همکاری در جهت ساختن معنای مشترک	هدمندی کارکرد های ازدواج برخواسته از ارتباط بادیگران
راضی	وقتی متأهل می شی در اجتماع پسندیده تری و راحت تری تونی جلوبری پیدا کردن به همراه وحامی و شریک واقعی برای زندگی	حمایت و مراقبت در روابط بین فردی	
راضی	دوست دارم بچه دار شوم احساس مسئولیت داشته باشم و آنها را درست تربیت کنم و آدم های نرمالی تحویل جامعه دهم مسئولیتیم با مادر شدن کامل شده. مسئولیت دارم خواسته های همسرم را تامین کنم تربیت بچه هایی که برای جامعه سودمند باشند.	مسئولیت پذیری	
راضی	به نظرم هدف از اینکه دو نفر ازدواج می کنن رضای خداست و کامل شدن. با ازدواج نیمی از دین ما کامل می شه، یه وزنه غریزه است، اما علاوه بر چیزهای مادی که به دست می آورد می توان نگاهی ماورایی داشت، در مدیریت یک بعلاوه یک می تواند بزرگتر از دو باشد این رزق و روزی خداست خدا رزق داد و ما پیشرفت کردیم. ازدواج یه وظیفه مذهبییه. طبق دستورات جلوبری خدا راضیه، من مثل گربه می مونم هر جوری پرتم کنیید در یه جهت پایین می یام هدف اصلی از ازدواج رضای خداست. جدا نشدن از خدا، هدف نهایی و کلی همه ما به این سرانجام	رضای خدا	اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خدا

گروه	محتوا و عبارات مهم	مضمون‌های فرعی	مضمون‌های اصلی
	برسیم که همه چیز رضای خداست. نقطه نهایی عاقبت بخیری نه آنچه که به خاطر پاداش یا ترس از عذاب باشد.		
راضی	ازدواج یکی از قوانین در مذهب‌مونه وقتی پیمان ازدواج می‌بندی خدا گناهانتو می‌بخشه	الزام در مقابل تعهد مذهبی	
راضی	بچه‌هایی داشته باشم که کم‌کمون کنن که آخرتمونو بسازیم و در آخرت دستمونو بگیرن. تربیت نسل به صدقه جاریه بعد از مرگ برات خیرات می‌فرستند.	باقیات و صالحات در زندگی	

جدول ۴. مضمون‌های فرعی مهم در اهداف ازدواج دو گروه نمونه مورد بررسی

مؤلفه	اهداف ازدواج افراد متاهل راضی	اهداف ازدواج افراد متاهل ناراضی
خود	آرامش و امنیت روانی، کسب لذت، حمایت عاطفی، تحقق خود، رشد و بالندگی	آرامش و امنیت روانی، کسب لذت، تحقق خود، رشد و بالندگی، الزام به تعهد اخلاقی و بی‌هدفی
دیگران	همکاری در جهت ساختن معنای مشترک برای زندگی، حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت پذیری	حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت پذیری
خدا	رضای خدا، الزام در مقابل تعهد مذهبی و باقیات و صالحات	رضای خدا، الزام در مقابل تعهد مذهبی و باقیات و صالحات

بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که گفته شد اهداف ازدواج که پس از مصاحبه با متاهلین راضی و ناراضی بدست آمد، عبارت بودند از: اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خود، اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با دیگران و اهداف ازدواج برخواسته از ارتباط با خدا. در مؤلفه ارتباط با خود، اهداف ازدواج هر دو گروه در کسب آرامش و امنیت روانی، لذت، تحقق خود و رشد و بالندگی شباهت داشته و تفاوت در انتظار حمایت عاطفی و پیشگیری از مشکلات اخلاقی است که هدف اول در افراد متاهل راضی و دومی در گروه

ناراضی‌ها گزارش شده است. این یافته با نتایج پژوهش خالقی دهنوی و یزدخواستی (۱۳۹۲) مبنی بر رابطه تعهد اخلاقی با رضایت زناشویی و میزان تقاضای طلاق همخوان است. همچنین با نتایج پژوهش محسن زاده، نظری و عارفی (۱۳۹۰)، کریستیان^۱ (۲۰۱۴)، کولاموسی^۲ (۲۰۱۳)، رحمانی و همکارانش (۱۳۹۰)، دیوبند (۱۳۸۹) مبنی بر رابطه مثبت آرامش و امنیت روانی، لذت، حمایت عاطفی، تعهد اخلاقی و رشد و استقلال با رضایت زناشویی، همسو و همخوان است.

در مؤلفه ارتباط با دیگران حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت‌پذیری در دو گروه راضی و ناراضی مشابهت داشته است، درحالی‌که در گروه راضی بیشترین هدفمندی در این مؤلفه همکاری در جهت پیدا کردن معنای مشترک برای زندگی ذکر شده است. این یافته با نتایج پژوهش آشتیانی عراقی و آخوند (۱۳۹۱)، کریستیان (۲۰۱۴)، کولاموسی (۲۰۱۳)، ماناپ و همکاران (۲۰۱۳)، کال، پاول، توبرو و هاس^۳ (۲۰۱۰) و دانش پور و همکاران (۲۰۱۰) مبنی بر رابطه مثبت حمایت و مراقبت در روابط بین فردی و مسئولیت‌پذیری و مشورت در تصمیم‌گیری با رضایت زناشویی، همسو و همخوان است. در مؤلفه ارتباط با خدا در هر دو گروه نمونه مورد بررسی، اهداف ازدواج کسب رضای خدا، الزام به تعهد مذهبی و انجام دستورات دینی و سعی در برجا گذاشتن باقیات و صالحات در دنیا به منظور دستگیری در آخرت ذکر شده است. این یافته با نتایج پژوهش آشتیانی عراقی و آخوند (۱۳۹۱) مبنی بر اینکه از دیدگاه اسلام ایجاد حس سکونت و آرامش، تداوم نسل و تربیت نسل توحیدی مهمترین هدف ازدواج است، همسو و همخوان می‌باشد. همچنین با نتایج پژوهش صفوراایی (۱۳۹۰)، ماناپ و همکاران (۲۰۱۳)، والش^۴ (۲۰۱۰)، کیزاک^۵ (۲۰۰۸) همخوان است.

نهاد ازدواج به عنوان یک قرارداد سودمند اجتماعی، اقتصادی در جوامع بشری منافع

1. Christan, D.

2. Colamussi, A. L.

3. Coll, K. M., Powell, S., Thobro, P. & Haas, R.

4. Walsh, F.

5. Ksiazak, T. M.

فراوان دارد گرچه بررسی‌ها نشان داده‌اند که برخی ازدواج‌های ناسالم و نارضایتبخش می‌توانند مخرب و پراسترس باشند، ازدواج‌های سالم و رضایت‌بخش می‌توانند منافع زیادی را به همراه داشته باشند پینتا و همکاران ادعا کردند که ازدواج یک سیستم حمایتی در پروسه‌ی سختی‌ها و کشمکش‌ها ارائه می‌دهد. منافع جسمی و عاطفی در افراد متأهل نشان می‌دهد که آنها نسبت به افراد غیرمتاهل شادتر، سالم‌تر و از نظر مالی تامین یافته‌تر هستند (لایور و لایور^۱، ۲۰۰۹). ارتباط ازدواجی سلامت روان را در زنان و مردان افزایش می‌دهد. سلامت روانی با ارتباط جنسی و رضایت جنسی بیشتر ارتباط دارند. البته این همبستگی با توجه به پیش‌زمینه‌ی ارتباط عاطفی زوجین قابل توجیه می‌باشد. سطوح پایین‌تر استرس به مدیریت بهتر بحران منجر شده و نیاز انسان‌ها را به صمیمیت برآورده می‌کند درحالی‌که انزوا منجر به از بین رفتن احساسات انسانی می‌شود (نیمز^۲، ۲۰۱۱).

ازدواج نیاز اساسی را برای تجربه‌ی عشق شهوانی، عشق مشفقانه، عشق پرشور، عشق مهرپروری در زندگی ما بزرگسالان برآورده می‌کند و در واقع یک «پناهگاه امن» برای شکوفایی ارتباط جنسی، شوخی و تفریح فراهم می‌کند. داشتن یک همسر متعهد و حمایت‌کننده، مشکلات زندگی را قابل حل می‌کند. سنجر^۳ (۲۰۰۵-۲۰۰۶) به احترامی که جامعه به دلیل وضعیت تاهل برای افراد قائل است به عنوان یک منفعت (کارکرد) منحصر به فرد اشاره می‌کند دو کارکردی که در خانواده می‌توانند به بهترین شکل ارائه شوند، بچه‌آوری و ابراز محبت و همراهی می‌باشند (نیمز، ۲۰۱۱). السون، دفرین و اسکوگراند^۴ (۲۰۱۰) ملاک یک ازدواج موفق را در داشتن ویژگی‌هایی مانند بیان قاطعانه احساسات و عواطف، صمیمیت و صداقت و همراهی در روابط زوجین، حفظ استقلال فردی و تمرکز بر نیازهای خود و فرد مقابل می‌داند.

1. Lauer, R. H. & Lauer, J. C.

2. Nimtz, M. A.

3. Sanger, C.

4. Olson, D., DeFrain, J., & Skogrand, L.

در پژوهش حاضر شباهت اهداف ازدواج در هر دو گروه زوجین راضی و ناراضی مربوط به کارکردهای اولیه ازدواج مانند حفظ نسل، حفاظت از آن و انتقال تجربه، لذت و هدایت نیاز جنسی، اجتماعی کردن و جامعه‌پذیری بخصوص عمل به هنجارها و آموزه‌های دینی و ایجاد آرامش و امنیت روانی بود. تفاوت دیدگاه زوجین راضی و ناراضی از اهداف ازدواج در دو هدف مهارت اجتماعی و انس و عاطفه مشاهده شد به این معنا که افراد متاهل ناراضی بر هدف مهارت اجتماعی که به طور مستقیم و غیرمستقیم با رضایت جنسی و عاطفی، حمایت و مراقبت و جامعه‌پذیری ارتباط دارد تاکید داشتند و افراد متاهل راضی بر هدف انس و عاطفه، گوش دادن به افکار و احساسات همسر، تشخیص و به رسمیت شناختن احساسات طرف مقابل، تشویق و قدردان بودن، حمایت و ایجاد اطمینان، مسئولیت‌پذیری و نهایتاً تعهد و تکامل اجتماعی تاکید داشتند.

گیتی‌پسند (۱۳۹۳) در پژوهش خود نشان داد که زوجین ناراضی تنها به اهداف فردی خود می‌اندیشند و همکاری جهت تحقق رفتار یکدیگر نداشته‌اند اما زوجین رضایتمند در زمان‌های لازم و مطابق با شرایط زندگی اهداف فردی خود را کنار گذاشته و یا تعدیل نموده‌اند و با انعطاف‌پذیری اهداف جدیدی را برای خود و خانواده از طریق گفتگو و مشارکت فکری و عملی پایه‌گذاری نموده بودند.

نگرش و باورهای زوجین از لحاظ هستی‌شناسی نقش مهمی در روابط زناشویی آنها دارد و بسته به نوع هستی‌شناسی نگرش‌ها، رفتارها، تعاملات و گفتگوها در هر فرد به سمت خاصی شکل می‌گیرد. هستی‌شناسی به اعضای خانواده خط‌مشی را در مورد شاخص‌های مطلوب زندگی ارائه می‌دهد. هستی‌شناسی نظام‌های معنایی به فرد پیشنهاد می‌کند که می‌تواند تعارض‌های زناشویی را به شیوه‌ی منحصر به فرد حل کند. هستی‌شناسی ادراکات افراد را هم در اهداف و هم در شیوه‌ی دنبال کردن آنها در زندگی تحت تأثیر قرار می‌دهد (رضاپور، ۱۳۹۲).

زندگی در هویت خود هدفمند است، هدف‌مندی از آن جهت ضرورت می‌یابد که باعث آرامش و نظم زندگی و ساماندهی افکار و رفتار انسان می‌شود. کسی که هدفی

ندارد، سردرگم است و برنامه‌ریزی برایش ممکن نیست و دچار افسردگی و ناامیدی و آسیب‌های فراوان دیگری خواهد شد. بنابراین روشن بودن هدف زندگی یکی از عوامل مهم آرامش و شادزیستی و سلامتی روانی انسان است اولین نکته‌ای که در هستی‌شناسی اسلامی مطرح است، هدفمند بودن جهان خلقت است.

نظام هستی هدفمند است و هر موجودی براساس برنامه و نظم خاص قدم در این جهان هستی نهاده و انسان که اشرف مخلوقات است از این قاعده مستثنی نیست (جوادی آملی، ۱۳۸۸). انسان‌ها برای شکوفایی هویت حی متاله که در درون فطرت آنها نهاده شده است باید تلاش کنند به انسان زنده، سالم و هشیار تبدیل شوند، یعنی حقیقت وجودی خود را که روح الهی است ادراک کنند و به پرورش و رشد آن پردازند. تعیین هدف در ذات و طبیعت ماست. بدون هدف نمی‌توان زندگی کرد و یا به زندگی امیدوار شد. انسان‌های هدفمند همواره با امید و اطمینان نسبت به آینده، زندگی خویش را سپری می‌کنند و گاه در سخت‌ترین زمان‌ها و مکان‌ها با روحی سرشار از امید و عشق، راست قامت و استوار با وجود تمامی سنگلاخ‌های پیش‌رو حرکت می‌کنند. هدفمندی زندگی به وسیله تعهد به اهداف واقع‌بینانه ایجاد می‌گردد و برای آنها منابعی وجود دارد. مذهب یک منبع هدفمندی است. اما مذهب تنها منبع هدفمندی در زندگی نیست. برای مثال کار و شغل، پول درآوردن، مراقبت از خانواده، گروه‌های سیاسی، کار داوطلبانه و فعالیت‌های تفریحی از منابع دیگر هدفمندی زندگی است (فریدمن^۱، ۱۹۷۸).

با توجه به اینکه می‌توان گفت که اولین مرحله‌ی شروع زندگی مشترک تعیین هدف برای ازدواج می‌باشد با مطالعه و آشنایی جوانان با داشتن هدف برای ازدواج و چگونگی تأثیر این اهداف بر رضایت زناشویی می‌توان گام مهمی در موفقیت ازدواج جوانان برداشت.

پیشنهاد می‌شود که اهداف ازدواج در افراد مطلقه بررسی و این اهداف با اهداف ازدواج افراد متاهل مقایسه شوند.

بطور کلی نیاز برای انجام پژوهش‌های بیشتری برای ارزیابی تأثیر هدف ازدواج بر بهزیستی ازدواج و نهاد خانواده احساس می‌شود.

منابع

- قرآن کریم
- آخوندی، س؛ آشتیانی، م. (۱۳۹۱). اهداف ازدواج و کارکردهای آن از منظر اسلام. فصلنامه پژوهش‌نامه مطالعات اسلامی زنان و خانواده (طهورا سابق) - جامعه المصطفی (ص) العالمیه - علمی تخصصی. سال ۵ پیاپی ۱۳.
- آرگایل، مایکل. (بی‌تا). روان شناسی شادی. ترجمه: مسعود گوهری انارکی و همکاران، (۱۳۸۵). اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- ثنایی، ب؛ علاقه بند، س؛ فلاحتی، ش؛ هومن، ع. (۱۳۸۴). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- جوادی آملی. (۱۳۸۸). تسنیم. جلد ۱۶. محقق حجت الاسلام عبدالکریم عابدینی. قم: انتشارات اسراء.
- خالقی دهنوی، فرزانه و یزدخواستی، فریبا. (۱۳۹۲). رابطه نگرش مذهبی، تعهد اخلاقی و سبک زندگی با وضعیت زن و شوهری (طلاق / عدم طلاق) در زنان و مردان شهر اصفهان. فصلنامه علمی-ترویجی اخلاق ۳ (۱۱).
- دیوبند، ساره. (۱۳۸۹). بررسی اثر بخشی آموزش مهارت‌های برقراری رابطه جنسی بر رضایت زناشویی نوعروسان تحت پوشش کمیته امداد شهر بابل، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- رحمانی، اعظم. مرقاتی خویی، عفت السادات. صادقی، نرجس. الله قلی، لیلی. (1390). ارتباط رضایت جنسی با رضایت از زندگی زناشویی. نشریه پرستاری ایران. دوره 24، شماره ۷۰، ۹۰-۸۲.
- رضاپور میرصالح، یاسر (۱۳۹۲). ارائه الگوی مفهومی سازگاری زناشویی مبتنی بر تبیین ابعاد هستی شناسی و ارزش شناسی در گفتگوهای تعاملی و درون شخصی زوجین متقاضی طلاق و زوجین برخوردار از سازگاری زناشویی و ارزیابی اثربخشی آن. رساله دکتری. دانشگاه علامه طباطبائی.
- سلمانیان، ع. (۱۳۷۳). بررسی رابطه باورهای غیرمنطقی با رضایتمندی زناشویی در دانشجویان متاهل. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- صفورایی، محمدعلی (۱۳۹۰). نقش اعتقادات، بینش‌ها و باورهای دینی در کارآمدی خانواده. فصلنامه معرفت. سال بیستم. (۱۶۳). ۶۵-۵۳.
- گلادینگ، ساموئل. (۲۰۱۱). خانواده درمانی (نظریه، تاریخچه و کاربرد). ترجمه: عزیزالله تاجیک اسمعیلی،

- محسن رسولی، (۱۳۹۲). تهران: انتشارات تزکیه.
- گیتی‌پسند، زهرا. (۱۳۹۳). بررسی و مقایسه معنای زندگی زوجین رضایتمند و نارضایتمند زناشویی و ارائه الگوی معنای زندگی رضایت‌بخش. رساله دکتری. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- محسن زاده، فرشاد؛ نظری، علی محمد و عارفی مختار. (۱۳۹۰). مطالعه کیفی عوامل نارضایتی زن و شوهری و اقدام به طلاق (مطالعه موردی شهر کرمانشاه). مطالعات راهبردی زنان. سال چهاردهم، شماره ۵۳.
- مصباح یزدی، محمدتقی؛ تحقیق و نگارش اسکندری، محمدحسین. (۱۳۹۱). اخلاق در قرآن. جلد ۲. قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- معتمدین، م. (۱۳۸۳). تأثیر آموزش راهبردهای مقابله با باورهای غیرمنطقی و رضایتمندی زناشویی زوج‌های مراجعه کننده به مرکز مشاوره خانواده بهزیستی اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره. دانشگاه شهید چمران اهواز.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۴). مدل‌یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.

- Boss, P. (1980). *Family stress management*, Newbury Park, CA: Sage.
- Campbell, K., & Wright, D. W. (2010). Marriage Today: Exploring The Incongruence Between Americans' Beliefs And Practices. *Journal Of Comparative Family Studies*, 41 (3), 329-345.
- Christan, D. (2014). how couples experience their enduring marriages: a study of six evangelical christen couples. A Doctoral Dissertation in human development. Fielding graduate university.
- Colamussi, A. L. (2013). *Iranian Women in Marriage: An Exploratory Study*. Doctoral dissertation in Couple and Family Therapy. Alliant International University.
- Coll, K. M., Powell, S., Thobro, P. & Haas, R., (۲۰۱۰). Functioning And The Development Of Trust And Intimacy Among Adolescents In Residential Treatment. *Family Journal*, Published By SAGE. DOI: ۱۰۶۶۴۸۰۷۱۰۳۷۲۰۸۲/۱۰.۱۱۷۷.
- Daneshpour, M., Asoodeh, M. H., Khalili, S., Lavasani, M. G., & Dadras, I. (2011). Self-Described Happy Couples And Factors Of Successful Marriage In Iran. *Journal Of Systemic Therapies*. 30 (2), 43-64. Doi: 10.1521 /Jsyt. 2011. 30. 2.43.
- Eekelaar, J., (2007). Why People Marry. *Family Law Quarterly*, 413- 431.
- Freedman, J. (1978). *Happy People: What Happiness Is, Who Has It, And Why*. New York: Harcourt. Brace Jovanovich.
- Janetius, T. Marriage and marital adjustment. Available online at ww.homestead.com/Psycho-religion/files/adjustment. 2004.
- Ksiazak, T. M. (2008). Relationship of spirituality to work and family roles and life satisfaction among gifted adults. *Journal of mental health counseling*. 21-

226. 26.

- Lauer, R. H. & Lauer, J. C. (2009). *Marriage And Family: The Quest For Intimacy*. New York, NY: Mcgraw-Hill.Mental Health. *American Journal Of Sociology*. 107 (4), 1065-1096.
- Manap, J., Che Kassim,A., Hoesni, S., Nen, S., Idris, F., Ghazali, F. (2013). The Purpose Of Marriage Among Single Malaysian Youth. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*. 82.112 – 116.
- Mattila, J. (2011). *Philosophy as a path to happiness: Attainment of happiness in Arabic peripatetic and Ismaili philosophy*. Helsinki: The University of Helsinki.
- Nimtz, M. A. (2011). *Satisfaction And Contributing Factors In Satisfying Long-Term Marriage: A Phenomenological Study* (Doctoral Dissertation, Liberty University).
- Olson, D., DeFrain, J., & Skogrand, L. (2010). *Marriages and families: Intimacy, diversity, and strengths*. McGraw Hill.
- Sanger, C. (2005-2006). A Case For Civil Marriage. *Cardozo Law Review*. 27 (3), 1311-1323.
- Swanson, L. B. (2004). *Phenomenology of Divorce for Young Men*. A dissertation submitted to the faculty of The University of Utah In partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, Department of Educational Psychology.
- Van Manen, M. (1997). *Reaching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Ontario: Althouse Press.
- Waite, L. J., & Lehrer, L. (2003). The Benefits From Marriage And Religion In The United States: A Comparative Analysis. *Population And Developmental Review* , 29 (2), 255–275.
- Waite, L., Luo, Y., & Lewin, A. (2009). Marital Happiness And Marital Stability: Consequences For Psychological Well-Being. *Social Science Research*, 38, 201–212.
- Walsh, F. (2010). spiritual diversity: multifaith perspectives in family therapy , family process. 47: 342-330.
- Wardle, L. D. (2011). The Boundaries Of Belonging: Allegiance, Purpose And The Definition Of Marriage, *BYU Journal Of Public Law*, 25 (2), 287-315.